

Тетяна Подорожна,

кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри економічної теорії і права
Подільського державного
аграрно-технічного університету

УДК 340.155.8:342.41

***Загальнотеоретичні аспекти
конституціоналізації правової системи
України: постановка проблеми***

Проголошені в Конституції України правові ідеї, норми і принципи верховенства закону, положення про права і свободи людини та громадянина відповідають нормам міжнародного права і мають важливе значення для продовження конституційно-правової реформи. З огляду на це потреба модернізації правової системи України з метою забезпечення її найбільш ефективного функціонування передбачає актуалізацію дослідження процесу її конституціоналізації.

Сучасні реалії конституційного життя країни висувають вимоги до характеристик конституціоналізації, які неможливо дослідити лише за допомоги традиційних для вітчизняної юридичної науки концепцій праворозуміння. Водночас вихід векторів теоретико-правових досліджень на феномени конституційно-правового характеру, що в більшості випадків умовно позначаються як правові за-

соби, активізує пошуки нових підходів до реформування Основного Закону, котрі могли би задовольнити запити, сформовані особливостями розвитку соціального життя і результатами наукового пошуку. «Конституційна модернізація ще не стала динамічною частиною життя суспільства. Але саме час замислитися над її сутністю й поступово переходити до осмислення з наукових позицій змістовної спрямованості цього важливого політичного процесу» [29, с. 22] – слушно із цього приводу зауважує професор А. Селіванов. Власне, проблема конституціоналізації правової системи України має вагоме значення не тільки для вирішення суто наукових завдань, а й для юридичної практичної діяльності, адже право зорієнтоване на забезпечення суспільства спеціальним юридичним інструментарієм, призначеним для досягнення важливих цілей.

У цьому аспекті, визнаючи Конституцію центральним елементом, ядром правової системи, варто зауважити, що, призначення Основного закону багато в чому визначається і пов'язане з процесом конституціоналізації.

Конституціоналізація – відносно нове поняття для української юридичної науки, яке, втім, збагатило правову термінологію: «конституціоналізм», «конституційність», «конституювання», «конституційне регулювання», «реалізація конституції» тощо.

На цей термін свого часу звернув увагу провідний теоретик права Ю. Тихомиров, який вказав причини використання «конституційної домінанти» у вітчизняному правознавстві: по-перше, Конституція посідає провідне місце у правовій системі, у галузях законодавства. По-друге, Конституція має найвищу юридичну силу, коли всі інші правові акти видаються на основі та на виконання її положень, а в разі розбіжностей діють норми Конституції. По-третє, Конституція виступає потужним правоутворювальним чинником: і в розумінні прямої дії її норм, і завдяки нормативно-орієнтаційному впливу на процес законотворчості. По-четверте, Конституція слугує головним нормативно-правовим критерієм тлумачення та застосування всіх юридичних актів, провадження юридичних дій [32, с. 18].

Нині питання конституціоналізації окремих елементів правового життя досліджують у своїх наукових розвідках провідні українські вчені: Н. Пархоменко, Ю. Шемшученко, Ю. Барабаш, О. Скрипнюк, А. Селіванов, В. Кампо, які вивчають проблеми конституціоналізації публічного і приватного права у практиці Конституційного Суду України, з позицій впливу правової політики на законодавство та загальнотеоретичних проблем правового порядку [15; 26; 30], російські дослідники: Г. Арутюнян, праці якого стосуються конституціоналізації суспіль-

них відносин, І. Кравець, який розглядає процес конституціоналізації («ідейної квінтесенції в дотриманні правового порядку») щодо правопорядку, та А. Саломатін, який звертає увагу на конституціоналізацію держави і права як складники правової модернізації [3; 18; 28].

На сьогодні, доводиться констатувати, процес конституціоналізації правової системи мало вивчений з боку і вітчизняних, і закордонних правознавців. У вітчизняній юридичній науці ще не напрацьовано єдиного науково обґрунтованого розуміння сутності й основних ознак категорії «конституціоналізація правової системи», не піддано системному критичному аналізу результати відповідних тематичних досліджень, не узагальнено практики застосування цього терміна в дослідженнях юридичного характеру тощо. Саме тому дослідження теоретико-правових проблем конституціоналізації правової системи України цілком на часі.

Наразі зазначмо, що деякі автори розглядають категорію «конституціоналізація» лише як категорію тієї чи тієї галузі права. Тобто, в контексті сучасної пізнавальної ситуації в юридичній науці цю категорію застосовують здебільшого як узагальнювальне поняття з надто широким змістом, що покликане полегшити сприйняття Конституції України як засадничої норми в регулюванні конкретних суспільних відносин. Саме в такому розумінні термін «конституціоналізація» використовують В. Крусс [19], П. Баранов [7], С. Денисов [11], Ю. Аврутін [1].

Термін «конституціоналізація» вживається в різних галузевих дослідженнях, у яких висвітлюються питання конституціоналізації трудового законодавства (Г. Василевич) [10], конституціоналізації державної молодіжної (А. Кочетков) [17] та соціально-економічної (Г. Дончевський, М. Бондар, С. Зінченко) [8; 13; 14] політики,

конституціоналізації норм договір-ного права (С. Лібанова) [21], конституціоналізації кримінального законодавства (Ю. Ляхов) [23], конституціоналізації політичних партій (Є. Маркова) [24], конституціоналізації міжнародного права (М. Баймуратов, К. Долгов, Є. Міряшева) [5; 12; 25]. Деякі автори розглядають цей процес відносно конституційного правосуддя (В. Сивіцький, О. Черненко) [31; 33]. Особливо активно науковці обговорюють проблеми конституціоналізації європейського права і виникнення на його основі «постнаціонального конституціоналізму» в Європейсько-му Союзі (Я. Чернопищук) [34].

Розглянувши концептуальні положення праць згаданих науковців, необхідно зазначити, що феномен конституціоналізації може мати широке і вузьке тлумачення.

У вузькому значенні, яке простежуємо в сучасному конституційному праві, конституціоналізація – це відповідність правової норми основним конституційним положенням. Відповідно до такого розуміння процес конституціоналізації права пов'язаний з проблемою визначення та вибору об'єктів конституційного регулювання.

Конституціоналізація у широкому значенні передбачає характерний для індустріальних суспільств всебічний розвиток ієрархічно взаємопов'язаних способів і методів юридизації соціальних відносин загалом і соціальних конфліктів зокрема. У зв'язку із цим ефективно правове регулювання соціальних відносин постає як деякою мірою встановлений механізм конституційного характеру, а процес юридизації соціальних відносин в межах такого механізму – як поступова конституціоналізація правового порядку загалом [18, с. 121].

З цього приводу варто зауважити, що для визначення природи, особливостей і способів впливу Конституції на соціальні відносини у вітчизняній науці зазвичай використовували

і досі використовують поняття «конституційне регулювання». Застосування конституційного регулювання до соціальних відносин слугує об'єктивним показником важливості підготовки і прийняття Конституції держави. Рівень конституційного регулювання – найбільш високий з можливих рівнів правового регулювання. І саме завдяки конституціоналізації забезпечується потрібний (з урахуванням змін і перспектив розвитку інститутів влади, демократії та громадянського суспільства) рівень конституційного регулювання. Як наслідок, така конституціоналізація сприяє стабільності й наступності їхнього конституційно-правового розвитку [6, с. 52]. Саме тому дослідження сутності й основних характеристик конституціоналізації всіх елементів правової системи як основи механізму правового регулювання повинно займати найвищий щабель. І це тому, що норми Конституції України (як відомо) є найвищим матеріальним критерієм права. Усе, що міститься і виявляється у праві, мусить відповідати конституційним нормам. Конституція має найвищу юридичну силу, є приматом відносно всіх інших норм. Головні цілі, закріплені в Конституції України, є провідними орієнтирами і для нормотворчого процесу, і для діяльності з реалізації правових норм. Норми Конституції, порівняно з галузевими нормами, мають вищу юридичну силу в ієрархії правових норм і є засадничими (звідси й назва – Основний Закон держави). Відзначмо також, що існує можливість багатоваріантного тлумачення конституційної норми з урахуванням змін життєвих обставин чи суб'єктивного праворозуміння. Загалом конституційні норми зумовлюють зміст галузевих норм, іноді коригуючи їх у процесі правозастосування.

Важливе значення в процесі конституціоналізації правової системи мають конституційні принципи, які вирізняються нормативним характером.

Їхня роль полягає в тому, що «вони акумулюють, узагальнюють найбільш важливі, соціально значущі явища і процеси матеріального і духовного життя суспільства, дають їм оцінку і вводять їх у рамки прийнятих у державі нормативів» [22, с. 48]. Вони якнайтісніше пов'язані з регулюванням соціальних відносин, впливають на всю правову систему і діють саме як правові принципи, якими зобов'язані керуватися всі правотворчі та правозастосовні органи, всі громадяни, посадові особи і громадські об'єднання. Конституція дає імпульс, а також установлює принципи розвитку галузевого законодавства, зумовлюючи цим законотворчу та правозастосовну стратегію в ньому. Конституційні принципи повною мірою володіють властивостями нормативно-правового регулятора суспільних відносин, а «їхня сила зумовлена ставленням до них суспільства» [37, с. 25–26]. Отже, Конституція покликана скеровувати у правильному напрямку суспільні процеси, а орієнтиром для цього слугують її нормативно встановлені цілі.

Безперечно, у процесі функціонування правова система зазнає впливу багатьох чинників (як об'єктивних, так і суб'єктивних), які простежуються в суспільстві на конкретному етапі його розвитку. У цьому контексті варто зазначити, що особлива природа Конституції полягає в тому, що вона є юридично узаконеним балансом інтересів усіх соціальних груп. Основний Закон сприяє усуненню відповідних колізій за допомоги специфічного конституційного впливу на всі сфери соціальних відносин, виступаючи механізмом узгодження приватноправових і публічно-правових інтересів. Зокрема, на думку українського вченого-конституціоналіста А. Селіванова, «якщо шлях конституційної модернізації буде сприйнятий суспільством як діалог з владою... то це буде надійною запорукою стра-

тегічної згоди в суспільній свідомості» [30, с. 31]. Зі свого боку зауважмо, що саме конституціоналізація повинна гарантувати, аби публічна влада в будь-якому зі своїх виявів здійснювалася на основі критеріїв раціональності, пропорційності і такими засобами, які передбачають мінімально обмежене втручання у процес реалізації основних прав людини [36, с. 62]. Конституція містить базову логіку взаємин особистості із суспільством та державою, будучи інструментом для подолання соціальних і політичних криз, тож забезпечується необхідний для здійснення перетворень рівень стабільності соціальних відносин.

З огляду на це, саме здійснення процесу впровадження норм Конституції України в структурні елементи української правової системи є неодмінною умовою проведення модернізаційних перетворень. Конституційні норми повинні пронизувати всі елементи правової системи держави. Для цього важливо, щоб не тільки було введено положення Конституції в поточне законодавство, а й щоб було створено умови для прямої дії конституційних норм і застосування їх у різних сферах правового життя, адже, як правильно зазначає Г. Арутюнян, реальне правове мірило демократизації суспільства – це рівень конституціоналізації соціальних відносин на основі верховенства права [2, с. 43].

Модернізація права не може зосереджуватися тільки на розвитку нормативних правових актів та їх упорядкуванні. Головне завдання успішної реалізації соціальної трансформації – це послідовність у конституціоналізації соціальних відносин із подоланням конфлікту між Конституцією, правовою системою та правозастосовною практикою [2, с. 119]. На нашу думку, процес перетворення правової системи повинен бути комплексним, охоплювати всі її складові частини, зокрема забезпечення єдності об'єктивного

і суб'єктивного права, вдосконалення діяльності правотворчих і правозастосовних органів, відповідність розвитку правовідносин чинному праву. Однак головне місце в цьому процесі має належати підвищенню рівня правосвідомості суб'єктів права. Тільки за таких умов, на наше переконання, можна забезпечити необхідну дієздатність правової системи України.

Оскільки пріоритетними напрямками в нашій державі стали соціальна сфера, охорона здоров'я, сільське господарство, освіта, то можна зробити висновок, що країна прагне до побудови не тільки соціальної, а й правової держави. Це можливо за умови створення ефективної правової системи, що вимагає не тільки подальшого розвитку правових інститутів, а й докорінної трансформації базового елемента існування та розвитку всієї правової системи – правової свідомості суспільства. Сучасна держава – це така правова, демократична держава, ідеологія і політика якої виходять з інтересів суспільства, а не державної влади. Охорона здоров'я, освіта і житло – це ті галузі, де громадянам більшою мірою необхідна підтримка з боку держави. Із впровадженням програм, що стосуються реалізації пріоритетних національних проектів, у них з'явилася можливість більшою мірою реалізувати свої соціально-економічні права, передбачені Конституцією України. Однак, оцінюючи діяльність української держави у сфері соціальної політики, потрібно відзначити недостатню ефективність діяльності державної влади в галузі підвищення рівня та якості життя людей.

На сьогодні українська держава чимало зробила в галузі соціального законодавства, зокрема те, що стосується приведення його у відповідність до європейських правових стандартів. Однак, незважаючи на активну законодавчу діяльність, зміни, що відбуваються в соціальному праві, не сприяють підвищенню рівня захисту

прав громадян. Причинами є, зокрема, часті зміни самого соціального законодавства, відсутність цілісної стратегії законодавчого реформування у цій галузі. На думку судді Конституційного суду Росії Н. Бондаря, у теорії та на практиці сучасного конституціоналізму поки лише формується нова концепція соціального захисту громадян і, зокрема, соціальних прав людини [9, с. 54]. Нинішній етап розвитку соціального законодавства – початковий, тільки припускає необхідність подальшої конкретизації плану модернізації цієї галузі права, розроблення заходів відповідальності держави за виконання нею соціальних зобов'язань перед населенням. Для вітчизняної правової науки актуальною має бути все та ж таки конституціоналізація соціального законодавства задля швидкої побудови справжньої соціальної держави в Україні. З цих позицій треба всіляко сприяти проникненню у правосвідомість суб'єктів ідеї законності, яка є основою існування правової системи держави. Досягнутий в такий спосіб конституційний вплив на правові процеси та правові явища дозволить здійснити якісну трансформацію української правової системи, конституціоналізація якої сприятиме її гармонійному розвитку та поступовому зниженню наявних колізій у самій правовій системі, нерівномірності правового забезпечення окремих сфер суспільних відносин.

Правореалізаційний процес, що втілюється на практиці, також потребує конституціоналізації. Умовою дії закону є ознайомлення з ним пересічних громадян. Низький рівень правових знань, умінь і правової культури населення не дозволить йому захистити свої права і свободи. Ситуація може змінитися докорінно із завершенням реформ державної ідеології та її конституціоналізації в напрямку певної концепції розуміння права.

Найчастіше конституційні норми не повною мірою реалізуються на стадії

правозастосування. Загальна норма Конституції може виявитися недієвою за відсутності закону, що конкретизує її норми. Права громадян виявляються декларативними за відсутності кореспондуючих обов'язків посадових осіб не зазіхати на ці права або надавати допомогу в їх реалізації. Втілити в життя матеріальні норми конституційного права виявляється складно за відсутності процесуальних норм, що забезпечують цю реалізацію. Вважаємо, що конституціоналізація правореалізаційної сфери також сприятиме досягненню ефективності функціонування правової системи.

Особливого значення процес конституціоналізації правової системи України набуває під впливом норм і принципів міжнародного права в умовах глобалізації.

Як відзначає російська дослідниця І. Петеліна, розвиток суспільних відносин, зміна економічного ладу, політичної ситуації, духовного світу привели суспільство до нового якісного стану, нової державності, яка з часом повинна стати правовою [27, с. 43]. Наразі українська держава та її правова система переживають період радикальних реформ. Перетворення у правовій дійсності України зумовлені потребою нових підходів до права, законодавства, формування соціально-правової, гуманної за сутністю держави та її інститутів. Юридичні реалії вимагають якісно нового стану правової системи, оскільки нинішній її стан не сприяє зростанню соціальної захищеності та безпеки громадян держави.

У межах правової системи не створено інструментів і механізмів, які дали би змогу повністю реалізувати в соціальному житті права суб'єктів соціальних відносин, що сформовані та мають бути відображені в позитивному праві. Тому власне розвиток елементів правової системи має відповідати системі конституційних цінностей і конституційній логіці правового регулювання. Як свідчить практика Конституційного Суду України, в його діяльності розвиток положень Конституції України відбувається постійно в ході тлумачення (перманентний характер Основного Закону). Відповідно конституційні норми повинні чинити постійний регулятивний вплив на всі компоненти правової системи. Їх конституціоналізацію можна назвати одним із виявів безпосередньої дії Конституції, спрямованої на гармонізацію соціальних відносин і реалізацію принципу верховенства права.

Отже, універсальною основою для проведення модернізації правової системи є її конституціоналізація, яку ми визначаємо як процес проникнення конституційних положень і принципів (цінностей) до структури правової системи з метою трансформації універсальних положень Конституції. При цьому конституційні цінності мають поширюватися на всі структурні елементи правової системи. У результаті ці елементи конституціоналізуються, зв'язки між ними налагоджуються, а вся система стає конституційною.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Аврутин Ю. Е. Конституционализация правового регулирования деятельности российской полиции: аксиологические и формально-юридические аспекты / Ю. Е. Аврутин // Вестн. С.-Петербург. ун-та МВД России. – 2012. – № 2. – С. 51–54.
2. Арутюнян Г. Г. Конституционализм: уроки, вызовы, гарантии : сб. избр. публ. и выступ. на междунар. форумах, посвящ. данной проблематике / Г. Г. Арутюнян. – Киев : Логос, 2011. – 308 с.

3. Арутюнян Г. Г. Слагаемые конституционализма: верховенство права, стабильное развитие / Г. Г. Арутюнян // Конституционное правосудие. – 2011. – № 2. – С. 5–23.
4. Багаутдинова Ю. Б. Муниципально-правовая политика как особая разновидность правовой политики : автореф. дис. ... канд. юрид. наук / Ю. Б. Багаутдинова // Саратов. юрид. ин-т МВД РФ. – Саратов, 2009.
5. Баймуратов М. Місцеве самоврядування як фактор інтернаціоналізації національного та конституціоналізації міжнародного правопорядків / М. Баймуратов // Юрид. журн. – 2011. – № 2.
6. Баймуратов М. А. Конституционное право Украины в системе мирового коммуитарного права / М. А. Баймуратов // Конституционное право Украины / под ред. М. А. Баймуратова, А. В. Батанова. – Харьков, 2008.
7. Баранов П. П. Зарождение идеи конституционного порядка в русском обществе / П. П. Баранов // Философия права. – 2012. – № 1. – С. 68–72.
8. Бондарь Н. С. Конституционализация социально-экономического развития российской государственности (в контексте решений Конституционного Суда Российской Федерации) / Н. С. Бондарь. – М. : ВикорМедиа, 2006. – 224 с.
9. Бондарь Н. С. Социальная защита граждан: конституционная «рихтовка» законов и правоприменительной практики / Н. С. Бондарь // Рос. юстиция. – 2002. – № 6.
10. Василевич Г. А. Конституционализация трудового законодательства: успехи и проблемы / Г. А. Василевич // Отдел кадров. – 2007. – № 1. – С. 42–45.
11. Денисов С. А. Имитация конституционного строя / С. А. Денисов // Рос. юрид. журн. – 2009. – № 2. – С. 39–46.
12. Долгов К. М. Философия мировой политики: мир или война, политический авантюризм или конституционализация международного права / К. М. Долгов // Вопр. филос. – 2009. – № 11. – С. 39–52.
13. Дончевский Г. Н. Технология социально-экономического развития на основе конституционализации / Г. Н. Дончевский (Алимурзаев), М. Г. Дончевская // Законодательство и экономика. – 2007. – № 6. – С. 52–58.
14. Зинченко С. А. Конституционализация экономической системы и развитие рыночного законодательства / С. А. Зинченко // Современный рос. конституционализм: доктрина и практика. – Ростов н/Д ; СПб. : Профпресс, 2011. – С. 124–129.
15. Кампо В. М. Актуальні проблеми конституціоналізації публічного і приватного права в практиці Конституційного Суду України / В. М. Кампо // Конституційний процес в Україні: здобутки та проблеми : матер. Всеукр. наук.-практ. конф. (25–26 червня 2009 р.). – Х. : Право, 2009. – С. 52–62.
16. Коновальцев А. Правовая политика и социальная политика: к вопросу о соотношении понятий / А. Коновальцев // Исторические, философские, политические и юридические науки, культурология и искусствоведение: вопросы теории и практики : В 2 ч. – Тамбов : Грамота, 2012. № 5 (19), ч. 1. – С. 90–94.
17. Кочетков А. В. Конституционализация государственной молодежной политики в России / А. В. Кочетков // Закон и право. – 2009. – № 9. – С. 10–13.
18. Кравец И. А. Российская Конституция и конституционализация правового порядка (некоторые вопросы теории и практики) / И. А. Кравец // Журн. рос. права. – 2003. – № 11. – С. 113–124.
19. Крусс В. И. Юридические предпосылки и перспективы конституционализации российского законодательства / В. И. Крусс // Конституционное и муниципальное право. – 2008. – № 5. – С. 2–5.
20. Крусс В. И. Конституционная судебная дискреция в механизме конституционализации правовой системы России / В. И. Крусс // Рос. юстиция. – 2012. – № 9. – С. 39–43.
21. Либанова С. Э. Конституционализация норм договорного права: проблемы правоприменения в адвокатской практике / С. Э. Либанова // Современное право. – 2009. – № 9. – С. 65–69.

22. *Лучин О. В.* Конституция Российской Федерации: проблемы реализации / О. В. Лучин. – М., 2002.
23. *Ляхов Ю. А.* Конституционализация уголовного судопроизводства России / Ю. А. Ляхов // Современный рос. конституционализм: доктрина и практика. – Ростов н/Д ; СПб. : Профпресс, 2011. – С. 171–174.
24. *Маркова Е. Н.* Конституционализация политических партий в государствах Восточной Европы / Е. Н. Маркова // Конституционное и муниципальное право. – 2009. – № 15. – С. 35–40.
25. *Мирышева Е. В.* Конституционализация штата Массачусетс как условие и объективная тенденция прогрессивного развития США / Е. В. Мирышева // История государства и права. – 2009. – № 3. – С. 40–41.
26. «Теорія і практика конституціоналізації національних систем права та законодавства: український досвід»: Аналітична доповідь / Відп. ред. Н. М. Пархоменко. – К. : Інститут держави і права ім. В. М. Корецького НАН України, 2012. – 128 с.
27. *Петелина И. В.* Теоретические проблемы российской правовой системы : дис. ... канд. юрид. наук / И. В. Петелина. – Саратов : изд-во Саратов. ун-та, 1996. – 198 с.
28. *Саломатин А. Ю.* Конституционное правосудие: зарубежные и российская модели (сравнительный анализ) : учебно-методическая разработка / А. Ю. Саломатин. – Пенза, 2010. – 16 с.
29. *Селіванов А.* Перший етап – складний початок підготовки змін до Конституції України / А. Селіванов // Віче. – 2012. – № 3. – С. 22–23.
30. *Селіванов А. О.* Конституційні проблеми в сучасній теорії права. Доктрина стабільності та охорони Конституції України в контексті її модернізації та ефективного конституційного правосуддя / А. О. Селіванов. – К. : Логос, 2012. – 152 с.
31. *Сивицкий В. А.* К вопросу о специфике конституционного правосудия / В. А. Сивицкий // Современный рос. конституционализм: доктрина и практика. – Ростов н/Д ; СПб. : Профпресс, 2011. – С. 347–353.
32. *Тихомиров Ю. А.* Коллизионное право / Ю. А. Тихомиров. – М. : НОРМА, 2000.
33. *Черненко А. К.* Конституционное правосудие и правовая система: теоретико-методологический аспект / А. К. Черненко // Журн. конституционного правосудия. – 2008. – № 1. – С. 71–77.
34. *Чернопищук Я. В.* Конституціоналізація процесів європейської інтеграції України: етимологія змісту / Я. В. Чернопищук // Держава і право. – 2010. – Вип. 49. – С. 174–179.
35. *Чиркин В. Е.* Общечеловеческие ценности и современное государство / В. Е. Чиркин // Государство и право. – 2002. – № 2. – С. 114–117.
36. *The Twilight of Constitutionalism?* / ed. by Petra Dobner and Martin Loughlin. – Oxford University Press, 2010. – 164 p.
37. *The Constitution in 2020* / ed. by Jack M. Balkin, Reva B. Siegel. – Oxford University Press, 2009. – P. 25–26.

Подорожна Т. С. Загальнотеоретичні аспекти конституціоналізації правової системи України: постановка проблеми

У статті з теоретико-правових позицій розглядаються основні питання конституціоналізації правової системи України. Визначається конституціоналізація правової системи як процес проникнення конституційних положень і принципів (цінностей) до структури правової системи з метою трансформації універсальних положень Конституції України.

Ключові слова: конституціоналізація, правова система, конституційні принципи.

Подорожная Т. С. Общетеоретические аспекты конституционализации правовой системы Украины: постановка проблемы

В статье с теоретико-правовых позиций рассматриваются основные вопросы конституционализации правовой системы Украины. Определяется конституционализация правовой системы как процесс проникновения конституционных положений и принципов (ценностей) в структуру правовой системы с целью трансформации универсальных положений Конституции Украины.

Ключевые слова: конституционализация, правовая система, конституционные принципы.

Podorozhna T. General theoretical aspects of constitutionalization of legal system of Ukraine: formulation of the problem

The article from the theoretical and legal positions are considered key issues of constitutionalization of legal system of Ukraine. Determine constitutionalization of legal system as a process of penetration of constitutional provisions and principles (values) to the structure of the legal system to universal transformation of the Constitution of Ukraine.

Key words: constitutionalization, the legal system, the constitutional principles.